

praktikon

Koraal wonen
leren
werken

Workshop Diagnostiek met vragenlijsten bij LVB

Hoe je moeilijke dingen makkelijk kunt vragen: vragenlijsten afnemen bij jongeren die functioneren op het niveau van een LVB (en eigenlijk alle jongeren).

3 april 2025

Welkom!

Wat is de reden om je juist bij deze workshop aan te melden?

Stellingen

Stelling 1

Invullen van zelfrapportage vragenlijsten met jongeren die functioneren op het niveau van LVB vind ik ...

- Heel waardevol
- Erg lastig

Stellingen

Stelling 2

BergOp is geschikt als je werkt met jongeren met een LVB

- Eens
- Oneens

Doel van vandaag

Na deze workshop:

- Ben je je meer bewust van je eigen rol bij de afname van vragenlijsten
- Weet je waar je tips kunt vinden hoe vragenlijsten aangepast kunnen worden voor jongeren die functioneren op het niveau van een LVB.
- Heb je een idee welke vragenlijsten geschikt (zouden kunnen) zijn voor jongeren met een LVB.
- Heb je ervaringen uit kunnen wisselen over diagnostiek met vragenlijsten (in BergOp) bij jongeren die functioneren op het niveau van LVB.

Vragenlijsten afnemen bij jongeren met LVB

Jongeren met een LVB die zelf vragenlijsten invullen: moet je dat willen?

Ja, omdat...

ze het recht hebben om actief geraadpleegd te worden bij besluitvormingsprocessen rondom alles wat voor hen belangrijk is (Verenigde Naties, 2006)

Jongeren met een LVB die zelf vragenlijsten invullen: moet je dat willen?

Ja, omdat...

jongeren beter zelf kunnen vertellen hoe ze zich voelen en wat ze denken en kunnen dan hun naasten:

- Verwanten en begeleiders kunnen niet in iemands hoofd kijken. Ze onderschatten bijv internaliserende problematiek en kwaliteit van leven
- Ze kunnen ook niet altijd goed inschatten wat iemand *kan*

(Havercamp et al., 2022; Nota et al., 2007)

Jongeren met een LVB die zelf vragenlijsten invullen: kan dat wel?

Ja hoor, mits...

- Je instrumenten gebruikt die rekening houden met de cognitieve en communicatieve beperkingen van jongeren met een LVB
- Je oog hebt voor de dynamiek in de onderzoekskamer

Onderschat ze niet!

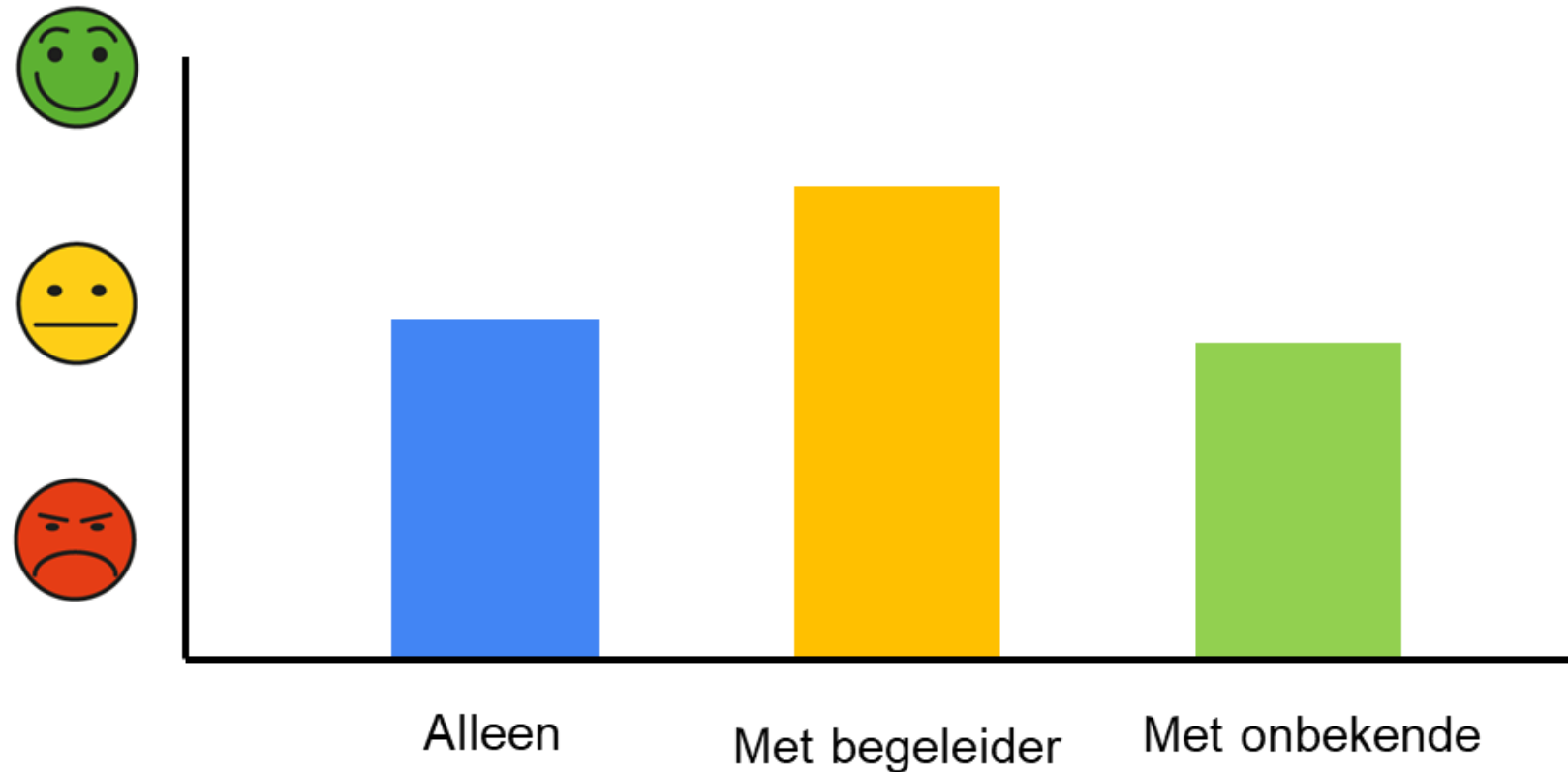

Jongeren helpen = resultaten beïnvloeden

Veel jongeren hebben hulp nodig (of denken dat ze het niet alleen kunnen)

Maar dat gebeurt niet in een sociaal vacuüm!

Kooijmans, Langdon & Moonen (2022):

Beïnvloeding en bias

Oorzaak

- 'Goede' antwoord willen geven, wit voetje halen, iemand niet voor het hoofd willen stoten
- Taboe onderwerpen (seks, drugs, stelen, maar ook mentale gezondheid!)
- De vraag of antwoorden niet snappen
- Werkgeheugen problemen

Gevolg

- Overdreven positieve scores
- Sociaal wenselijke scores, onderrapportage problemen
- Bevestigend antwoorden, los van inhoud ('acquiescence')
- Volgorde bias (recency & primacy bias)

Beïnvloeding voorkomen?

- 1 Als je een jongere vraagt om een vragenlijst in te vullen, maak dan vooraf heel duidelijk wie de uitkomsten gaan zien en wat ermee gebeurt.
- 2 Bespreek of de jongere hulp wil bij het invullen. Ga er niet vanuit dat je een jongere altijd helpt door hem te helpen. Zelfstandig invullen minimaliseert de kans op beïnvloeding.
- 3 Als je twijfelt of een jongere het zelfstandig kan, vraag dan of hij de eerste vragen hardop met je wil invullen. Dan kun je kijken of het lukt. Veel (goede) vragenlijsten hebben enkele 'oefenvragen'.
- 4 Als de jongere hulp nodig heeft of hier zelf om vraagt, spreek dan af wie hem helpt. Bij voorkeur kiest de jongere zelf wie hem helpt. Dat kan, afhankelijk van omstandigheden en onderwerp, ook bijvoorbeeld een groepsgenoot of ouder zijn.
- 5 Als je vragenlijsten afneemt in het kader van onderzoek, registreer dan of de jongere is geholpen en door wie. Kijk bij het analyseren van je data of de gegevens van de zelfstandig ingevulde vragenlijsten vergelijkbaar zijn met die van de jongeren die werden geholpen. Neem eventuele verschillen mee in je analyse.
- 6 Soms is standaardisatie belangrijk in een onderzoek. Het is dan wenselijk dat iedereen onder dezelfde omstandigheden de vragen invult. Je hebt dan twee opties:

2

Vragenlijsten makkelijker maken

Vragenlijsten zo makkelijk maken dat hulp niet nodig is

- Test met cliënten
- Taal vereenvoudigd met Taal voor Allemaal

Bij belangrijke beslissingen denk ik eerst rustig na over de voordelen en nadelen.

Ik weet het niet-antwoord

Stap 1

Ik kan dit **zelf**

Ik kan dit als iemand **helpt**

Ik kan dit **niet**

Ik weet het **niet**

2-traps antwoord

Stap 2

Ik doe het
(bijna) **nooit**
als het nodig is

Ik doe het
soms
als het nodig is

Ik doe het
(bijna) **altijd**
als het nodig is

Volgende vraag

Plaatje/foto
(getest)

- 1 vraag per pagina
- Grotere, schreefloze letters

Handreikingen voor de praktijk (van de onderzoeker of ontwikkelaar

Leidraad communicatievriendelijk meten:

<https://www.zuyd.nl/binaries/content/assets/zuyd/onderzoek/factsheets/aenp-leidraad-communicatievriendelijk-meten-nl.pdf>

Posters 'moeilijke dingen makkelijk vragen':

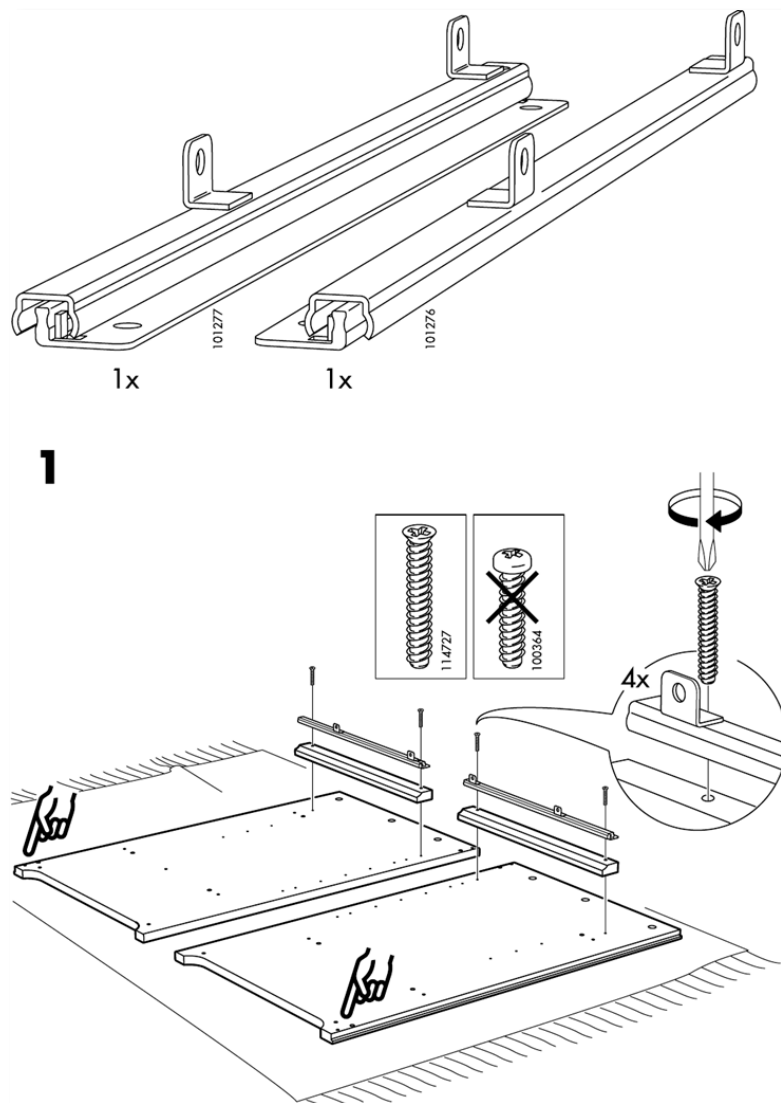
<https://www.koraal.nl/IManager/MediaLink/991/133929/39865/2344555/>

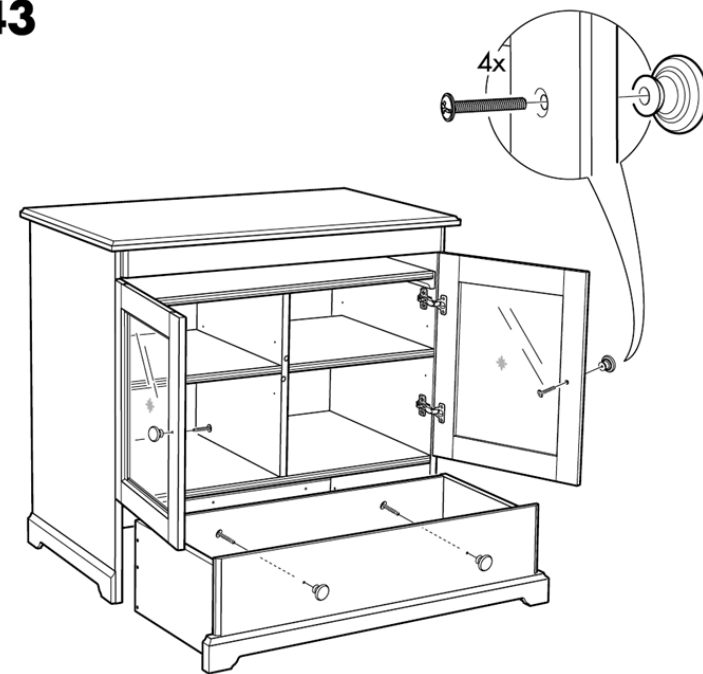
TIP: www.taalvoorallemaal.com

Kort iets over plaatjes

Plaatjes
die helpen

43

Kort iets over plaatjes

Plaatjes die niet helpen

Hoeveel pijn heb je?

Unbearable Pain

Intense Pain

Nagging Pain

Mild, Annoying Pain

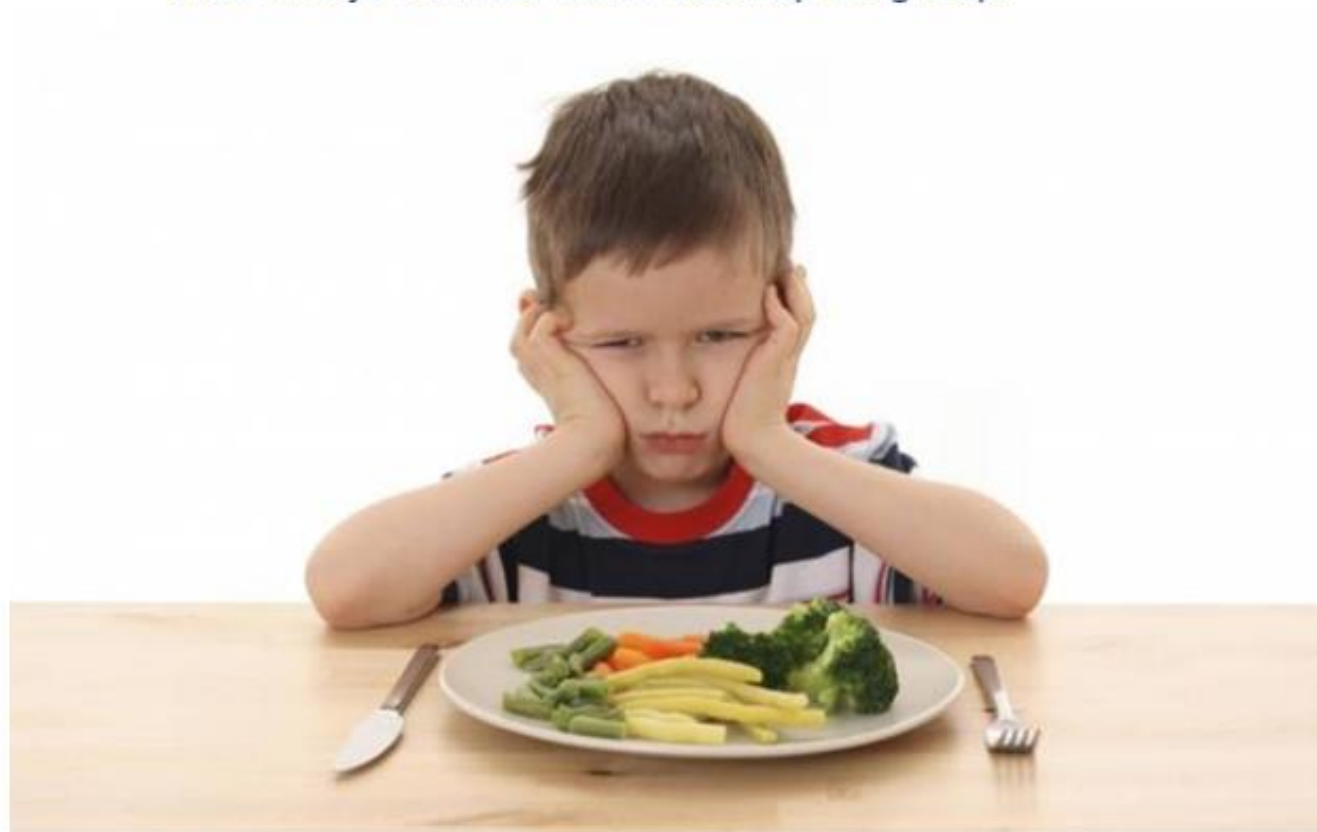

No Pain

Kort iets over plaatjes

Plaatjes die sturen

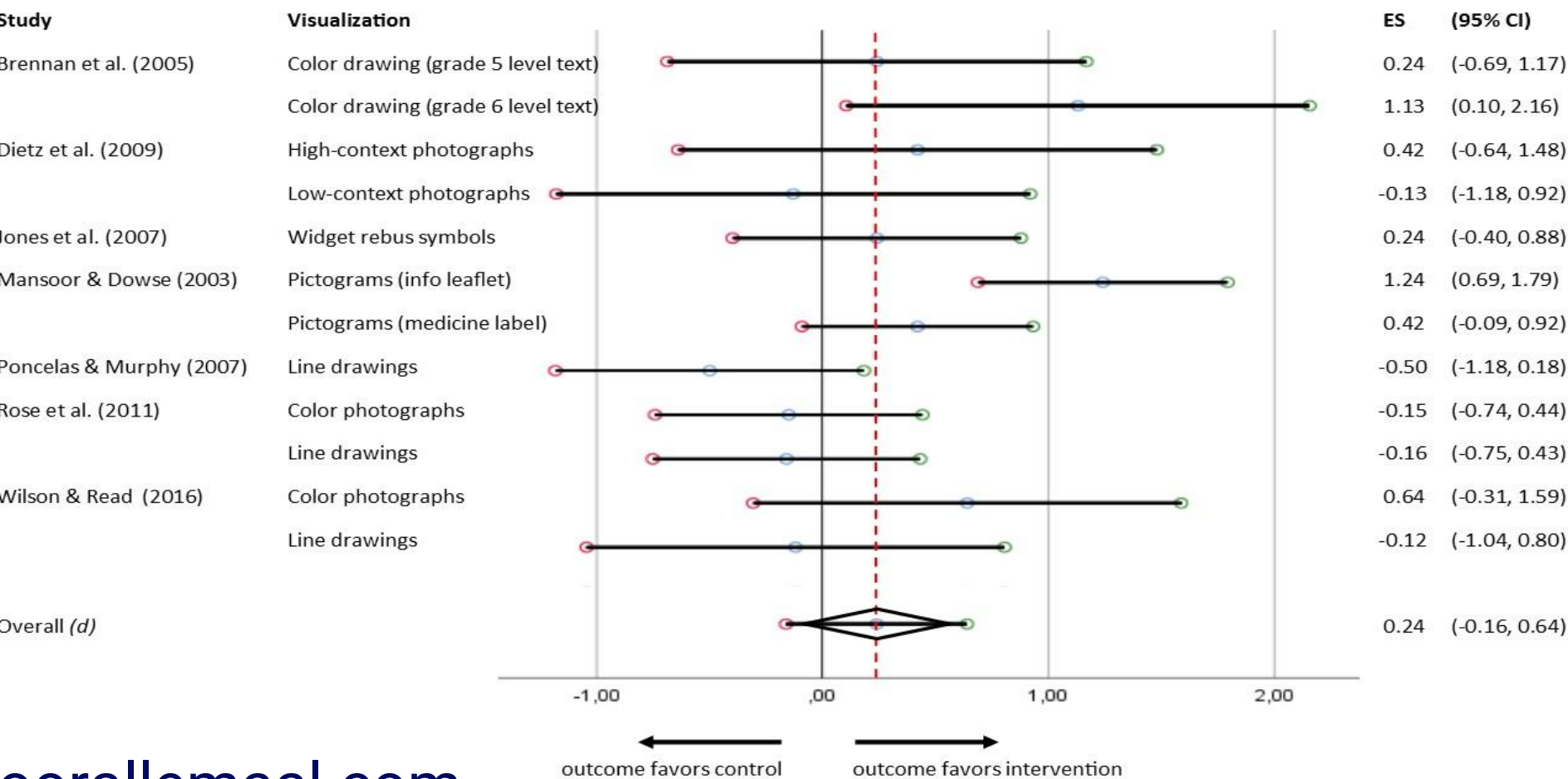
Wat vind je van het warm eten op de groep?

Kort iets over plaatjes

Meta-analyse Kooijmans et al., 2025:

Geen bewijs dat plaatjes het makkelijker maken om eenvoudig geschreven tekst te begrijpen

3

LVB vragenlijsten in BergOp

Lijsten gericht op jongeren met LVB in BergOp (dikgedrukt = zelfrapportage)

Afkorting Vragenlijst	Naam
11VB	Potentiële LVB slachtoffers loverboys/mensenhandel in beeld
ABAS-3 - Ouders/verzorgers - 0-4 jaar	Schaal voor adaptief gedrag - Versie voor ouders/verzorgers - 0-4 jaar
ABAS-3 - Ouders/verzorgers - 5-17 jaar	Schaal voor adaptief gedrag - Versie voor ouders/verzorgers - 5-17 jaar
ABAS-3 - Leerkrachten - 2-4 jaar	Schaal voor adaptief gedrag - Versie voor leerkrachten/begeleiders - 2-4 jaar
ABAS-3 - Leerkrachten - 5-17 jaar	Schaal voor adaptief gedrag - Versie voor leerkrachten/begeleiders - 5-17 jaar
ADAPT (16+)	Vragenlijst voor adaptief gedrag
Ben ik Tevreden?*	Clïëntervaringsinstrument (Waaier VGN)
BSA	Beoordeling Sociaal Aanpassingsvermogen
Checklist J-SGLVB	Checklist Jeugdigen met Sterke Gedragsstoornissen en een Licht Verstandelijke Beperking
CEP	Vragenlijst Ernstig Probleemgedrag
C-Toets OBC 2.1 Jongeren*	Herziene versie van de C-Toets OBC voor jongeren vanaf 12 jaar, versie voor Ambulant en voor Intramuraal
C-Toets OBC 2.1 Ouders	Herziene versie van de C-toets OBC voor ouders, versie voor Ambulant en voor Intramuraal
DITS-LVB kind (wordt ingebouwd in BergOp) (interview)*	Diagnostisch Interview Trauma en Stressoren Licht Verstandelijke Beperking voor kinderen/jongeren
DITS-LVB ouders (wordt ingebouwd in BergOp) (interview)	Diagnostisch Interview Trauma en Stressoren Licht Verstandelijke Beperking voor ouders/verzorgers
ESSEON-R	Schaal voor het sociaal-emotioneel ontwikkelingsniveau
GCIC-r – LVB (wordt ingebouwd in BergOp, mogelijk met voorwaarden) (interview)*	Kwaliteit van Leefklimaat bij jeugdigen met een licht verstandelijke beperking in de residentiële zorg
SAF	Schaal Adaptief Functioneren
SCAF (interview)*	Screener voor adaptief functioneren en licht verstandelijke beperking
SCIL 4-17 (interview)*	Screener voor intelligentie en licht verstandelijke beperking
SRZ/SRZ-I	Sociale redzaamheidschaal
SIVT	Sociale Informatieverwerkingstest (versie voor 8-12 jaar en voor 13-17 jaar)
TIC-Y* (wordt ingebouwd in BergOp)	Clïëntervaringsinstrument
SRZ-P	Sociale redzaamheidschaal
YSR*	Zelf in te vullen vragenlijst voor 11-18 jarigen

Lijsten gericht op volwassenen met LVB in BergOp

Afkorting Vragenlijst	Naam
ABAS-3 - Informantenrapportage volwassenen	Schaal voor adaptief gedrag - Informantenrapportage voor volwassenen - 18-80 jaar
ABAS-3 - Zelfrapportage volwassenen	Schaal voor adaptief gedrag - Zelfrapportage voor volwassenen - 18-80 jaar
ADAPT	Vragenlijst voor adaptief gedrag
<i>Ben ik Tevreden?</i>	Cliëntervaringsinstrument waaier VGN
<i>BPSD-DS-2 (wordt ingebouwd in BergOp)</i>	Vragenlijst over dementie gerelateerde gedragsveranderingen
CEP	Vragenlijst Ernstig Probleemgedrag
Diagnostisch hulpmiddel dementie bij (Z)EV(M)B	Diagnostisch hulpmiddel dementie bij mensen met een (zeer) ernstige verstandelijke (en meervoudige) beperking
DITS-LVB volwassenen (wordt ingebouwd in BergOp)	Diagnostisch Interview Trauma en Stressoren Licht Verstandelijke Beperking voor Volwassenen
DROS 2.0	Dynamic Risk Outcome Scales 2.0
DSVH	Dementieschaal voor mensen met een verstandelijke handicap
DVZ	Dementie Vragenlijst voor Verstandelijk Gehandicapten
Esseon-R	Schaal voor het sociaal-emotioneel ontwikkelingsniveau
Mijn Mening (binnenkort in BergOp)	Cliëntervaringsinstrument Waaier VGN
PBVB	Psychologische basisbehoeftenlijst Verstandelijke beperking
SCAF	Screeener voor adaptief functioneren en licht verstandelijke beperking
SCIL 18+	Screeener voor intelligentie en licht verstandelijke beperking
SD-VB	Screeningsinstrument voor Dysfagie bij mensen met een Verstandelijke Beperking
TS-LVB	Trauma Screeener – Licht Verstandelijke Beperking Volwassenen

Veel gebruikte vragenlijsten in BergOp binnen de VG sector

Zelfrapportage lijsten voor kinderen en jongeren in BergOp

Afkorting Vragenlijst	Naam
ASV- Zelfrapportage	Autisme Spectrum Vragenlijst - Zelfrapportage
BDI-II-NL-R	Beck Depression Inventory-Second Edition
BRIEF-2 Screener Zelfrapportage	Vragenlijst voor snelle screening van executieve functies bij kinderen en jongeren - Zelfrapportage
BRIEF-2 Zelfrapportage	Vragenlijst Executieve functies – Zelfrapportage
BYI-2-NL	Beck Depression Inventory - Second Edition for Children and Adolescents
CBSA	Competentiebelevingsschaal voor adolescenten
CBSK	Competentiebelevingsschaal voor kinderen
CDI-2 Zelfrapportage	Children's Depression Inventory
CERQ Jeugd	CERQ voor Jongeren
CORS (Child Outcome Rating Scale)	Child Outcome Rating Scale (onderdeel CDOI)
CRIES-13 Kindversie	Vragenlijst voor het screenen op post-traumatische stressklachten bij kinderen van 8 tot 18 jaar - Kindversie
FEEL-KJ Zelfrapportage	Vragenlijst voor emotieregulatie bij kinderen en jongeren - Zelfrapportage
NKPV	Nederlandse Klinische Persoonlijkheidsvragenlijst
NPV-J-3	Junior Nederlandse Persoonlijkheidsvragenlijst – 3
ORS (Outcome Rating Scale)	Outcome Rating Scale (onderdeel CDOI)
PMT-K-2	Prestatie Motivatie Test voor Kinderen
RSES	Rosenberg Zelfwaarderingsschaal
SCARED (nl)	Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders (nl) voor kinderen
SCID-5-PV	SCID-5 Persoonlijkheidsvragenlijst
SCID-5-SV	Gestructureerd klinisch interview voor DSM-5 Syndroomstoornissen – Vragenlijst
SCL-90	Klachtenlijst
SCL-90-S	Multidimensionale vragenlijst over psychische en lichamelijke klachten
SDQ - Jongeren	Sterke Kanten en Moeilijkheden voor jongeren
UCL-R	Utrechtse Coping Lijst

Overige informantenvragenlijsten voor kinderen en jongeren in BergOp

Afkorting Vragenlijst	Naam
AISI 2-5 jaar	Attachment Insecurity Screening Inventory (2-5 jaar)
AISI 6-12 jaar	Attachment Insecurity Screening Inventory (6-12 jaar)
ARI-CP 2-5	Attachment Relationship Inventory – Caregiver Perception – 2-5 year
ASV- Informantenrapportage	Autisme Spectrum Vragenlijst - Informantenrapportage
AVL	ADHD-Vragenlijst
BRIEF-2 Leraarrapportage	Vragenlijst Executieve functies – Leraarrapportage
BRIEF-2 Ouderrapportage	Vragenlijst Executieve functies – Ouderrapportage
BRIEF-2 Screener Leraarrapportage	Vragenlijst voor snelle screening van executieve functies bij kinderen en jongeren - Leraarrapportage
BRIEF-2 Screener Ouderrapportage	Vragenlijst voor snelle screening van executieve functies bij kinderen en jongeren - Ouderrapportage
BRIEF-P	Vragenlijst Executieve Functies 2- tot 5-jarigen
CBCL/6-18	Gedragsvragenlijst voor kinderen van 6 - 18 jaar
CBCL/1,5-5	Gedragsvragenlijst voor kinderen van 1,5 - 5 jaar
CDI-2 Oudervragenlijst	Children's Depression Inventory
CEP	Vragenlijst Ernstig Probleemgedrag
CRIES-13 Ouderversie	Vragenlijst voor het screenen op post-traumatische stressklachten bij kinderen van 8 tot 18 jaar - Ouderversie
C-TRF	Gedragsvragenlijst voor kinderen van 1,5-5 jaar; informatie leiding - leerkracht
D2 scoringsformulier	D2 Aandachts- en concentratietest scoringsformulier
FEEL-KJ Ouderrapportage	Vragenlijst voor emotieregulatie bij kinderen en jongeren - Ouderrapportage
GIH	Globale Indicatielijst Hechting

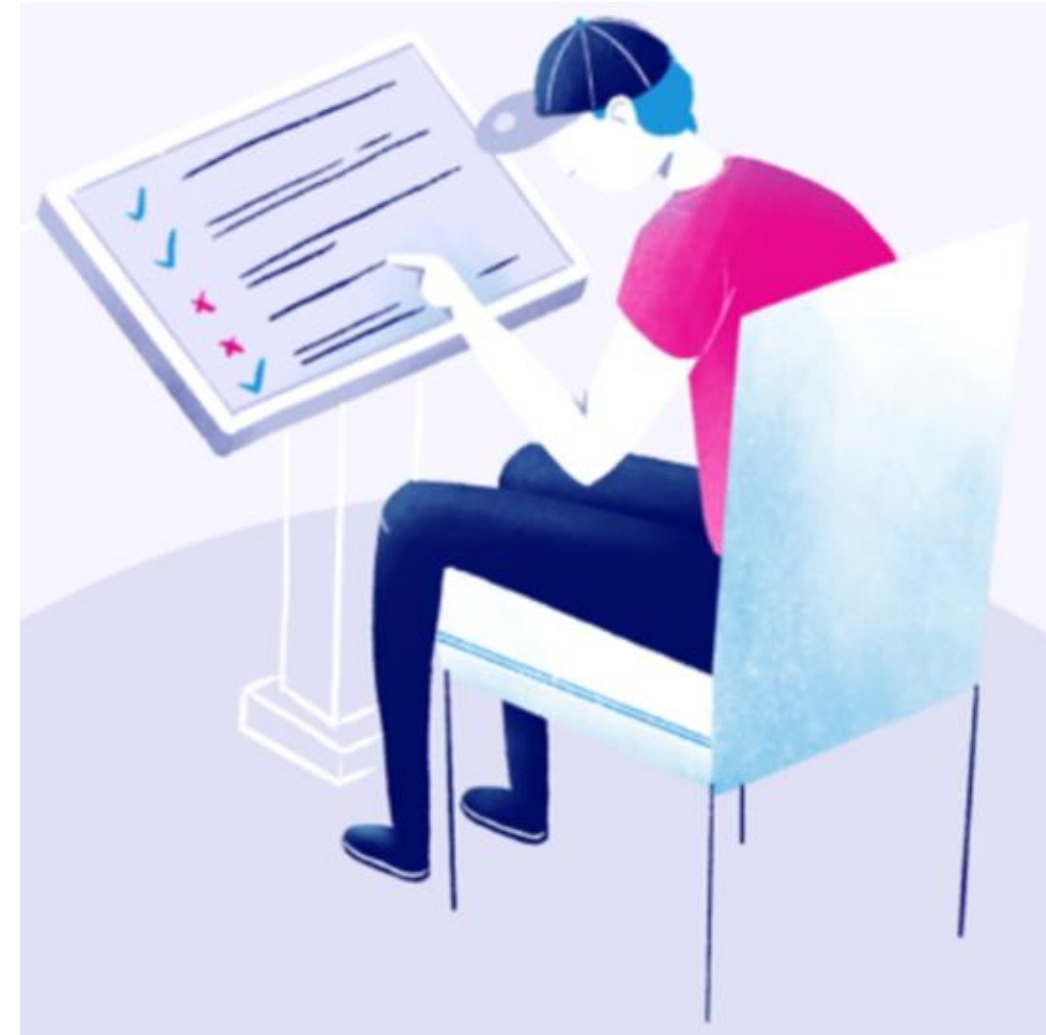
Overige informantenvragenlijsten voor kinderen en jongeren in BergOp

Afkorting Vragenlijst	Naam
LIRIK	Licht Instrument Risicotaxatie Kindveiligheid – herziene versie 2014
LSVG	Lijst Signalen van Verstoord Gehechtheidsgedrag
RIS 2.0	Risicotaxatie-instrument Seksueel grensoverschrijdend gedrag (RIS) Aangevuld met signalen en risico's meisjesslachtoffers loverboys (RIS-L) Versie 2.0
SCARED (nl)-ouderversie	Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders (nl) voor ouders
SDQ - Leerkracht	Sterke Kanten en Moeilijkheden voor leerkrachten
SDQ - Ouders	Sterke Kanten en Moeilijkheden voor ouders
SEV	Sociaal-Emotionele Vragenlijst
SIG-B	Schaal voor Interactief Gedrag van Begeleiders
SP-2-NL Baby (0-0,5 jaar)	Sensory Profile 2 NL - Baby (0-0,5 jaar)
SP-2-NL Kind (3-14 jaar)	Sensory Profile 2 NL - Kind (3-14 jaar)
SP-2-NL Kind verkort (3-14 jaar)	Sensory Profile 2 NL - Kind - Verkorte versie (3-14 jaar)
SP-2-NL Peuter (0,5-2 jaar)	Sensory Profile 2 NL - Peuter (0,5-2 jaar)
SP-2-NL School (3-14 jaar)	Sensory Profile 2 NL - School (3-14 jaar)
SRS-2 Informantenlijst 3-jarigen	Social Responsiveness Scale-2 – Informantenlijst 3-jarigen
SRS-2 Informantenlijst 4- tot 18-jarigen	Social Responsiveness Scale-2 – Informantenlijst 4- tot 18-jarigen
TRF/6-18	Gedragsvragenlijst voor kinderen van 6-18 jaar - informatie leerkracht
TSCYC	Vragenlijst over traumasymptomen bij jonge kinderen
VISK	Vragenlijst voor Inventarisatie van Sociaal gedrag van Kinderen

En hoe werkt het in BergOp?

Bespreek in tweetallen:

- **Welke van deze lijsten voor jeugd gebruik jij?**
 - Goede ervaringen mee?
 - Werkt niet (fijn)
 - Zijn er vragenlijsten waar je iets meer over wil weten?
- **Zijn er vragenlijsten of thema's die je mist?**
 - In het aanbod van BergOp (als je daarmee werkt)?
 - In het algemeen. Wat wil je vragen maar ken je geen vragenlijst voor?
- **Hoe zou BergOp jou kunnen ondersteunen om te werken met LVB jeugdigen? (irt vragenlijsten)**

Tip: bergop.info/vragenlijsten voor vignetten over vragenlijsten

Terugblik

- Vragen?
- Hoe kijk je terug op de workshop?

- Schrijf op het kaartje:

Wat komt in je op als je terugdenkt aan de workshop: tips en tops

Bedankt voor jullie aandacht!

Koraal wonen
leren
werken

praktikon

Referenties

Havercamp, S. M., Barnhill, L. J., Bonardi, A., Chapman, R. A., Cobranchi, C., Fletcher, R. J., Rabidoux, P., Seeley, J. R., & Tassé, M. J. (2022). Straight from the horse's mouth: Increasing self-report in mental health assessment in individuals with intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 35(2), 471–479. <https://doi.org/10.1111/jar.12952>

Kooijmans, R., Dalemans, R., Van der Spek, J., Langdon, P. E., & Moonen, X. (in press). Does adding pictures to easy-to-read texts benefit comprehension for people with reading difficulties? A meta-analytic review. *Evidence-Based Communication, Assessment and Intervention*.

Kooijmans, R., Mercera, G., Langdon, P. E., & Moonen, X. (2022). The adaptation of self-report measures to the needs of people with intellectual disabilities: A systematic review. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 29(3), 250.

Nota, L., Ferrari, L., Soresi, S., & Wehmeyer, M. (2007). Self-determination, social abilities and the quality of life of people with intellectual disability. *Journal of intellectual disability Research*, 51(11), 850-865.

Verenigde Naties. (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)*. United Nations.